

Nadia-Elena VĂCARU

Istoricul învățământului în municipiul Roman până în anul 1989

Dezvoltarea economică și socială a unei națiuni moderne este dependentă de capitalul uman și de cel intelectual, într-o proporție concurentă cu cea a altor forme de capital (fizic, financiar, social etc.). Educația este cea care consacră nivelul și calitatea capitalului uman și intelectual angajat în dezvoltare. De aceea, a investi în educație înseamnă a investi în dezvoltare. În lumina actualelor orientări, în acest prim deceniu de mileniu III, când cultura și civilizația umană trec de la concepția *lumii ca obiect* la cea a *lumii ca proiect*, pentru o dezvoltare durabilă, școala devine axul esențial al dimensiunii umane văzute în dezvoltarea ei socială, comunitară, în sensul larg al cuvântului.

Învățământul este, de la primele sale forme de organizare, o expresie a istoriei culturale și sociale. Aparținând sferei culturale prin cunoștințele pe care le imprimă generațiilor în succesiune, reprezentând, totodată, baza tuturor celorlalte activități din domeniul culturii, aparține sferei sociale prin menirea pe care o are în evoluția societății.

Taxat drept „târg de provincie”, Romanul a fost prezentat ani în șir drept o localitate lipsită de viață culturală. Și totuși, o viață culturală destul de complexă s-a manifestat la Roman: nu a existat un centru universitar, dar profesorii de calitate ai școlilor din oraș au făcut muncă științifică la un înalt nivel și au pregătit tineri valoroși care s-au afirmat ulterior. Personalități născute pe aceste meleaguri s-au afirmat în localitățile lor de adopție, au devenit valori artistice sau științifice de renume nu doar națională, ci și internațională.

Centru economic (meșteșugăresc și comercial), administrativ (reședință de ținut), politic (prezumptivă reședință domnească), militar (prin cetățile sale), religios (prin Episcopia sa), Romanul s-a impus, de-a lungul istoriei, și ca un important centru cultural, al cărui principal protagonist a fost tot Episcopia orașului, atât prin înalții ierarhi aflați în fruntea ei, cât și prin instituțiile întemeiate sau funcționând în cadrul Episcopiei. Există, desigur, și o cultură laică, de esență populară, al cărei ecou a răzbătut, însă, mai puțin până în timpurile noastre.

Instituție cu importante rosturi educaționale prin însăși dogmatica sa, Biserica Ortodoxă a avut un rol incontestabil în dezvoltarea, reorganizarea, coordonarea și finanțarea învățământului în Țările Române. Mitropoliții aveau, ca obligație oficială, supravegherea și purtarea de grijă a școlilor, precum și strângerea dărilor impuse clerului pentru susținerea lor.

În Principatele Române existau mai multe categorii de școli: cele de nivel inferior (elementare), în care se predau noțiuni de citire, scriere, aritmetică, cele de nivel mediu, în care accentul cădea pe studiul gramaticii slavone și a celei române, și în care se învăța aritmetică, geometrie, geografie, cronologie, caligrafie etc., precum și școli superioare (academiile), cu un program mai complex. De asemenea, existau școli mănăstirești, episcopale și bisericesti, organizate în scopul pregătirii cadrelor ecleziastice, școli domnești, susținute de domnitori pentru formarea slujbașilor statului (cancelari, vameși, dascăli etc.), școli orășenești, pentru cei ce urmau să lucreze în administrație (logofeți, strângători de bir etc.), dar și școli particulare și școli sătești.

În acea perioadă erau școli „de chilie” sau școli „de ucenicie”, în care clericii învățați îi pregăteau pe cei care voiau să slujească biserica, dar și pe cei care ulterior activau în administrația orașului sau a ținutului. Ierarhii vrednici care au păstorit la Roman în secolele XV-XVIII, când încă nu existau școli publice în acest oraș, au statornicit un climat cultural.

Avem informații despre existența, în secolul al XVII-lea, a unor școli confesionale aparținând comunității armenesti și comunității evreilor, fără a avea, însă, știri despre existența unor școli ale românilor.

Cu puțin înaintea jumătății veacului al XVIII-lea este consemnată, la Roman, prima **Școală publică**, la a cărei întemeiere și-a adus contribuția și Episcopia. Cel dintâi document în care este vorba despre înființarea unei școli „slavonești și românești” pe lângă Episcopia Romanului, scris de Grigore Ghica, de ierarhii Moldovei și de boierii din Divan, poartă data de 25 decembrie 1747. De la înființare, școala a fost dată în grija episcopului local, care avea îndatorirea de a „cerceta neconținut” școlile, luând „sama cum învățau copii și la ce sporesc”.

De-abia după 1821 se pune și în țara noastră, cu mai multă acuitate, problema dreptului la învățătură a fiilor „norodului”.

În 1823 se menționează înființarea unei **Școli românești** lângă Episcopia Romanului. În arhiva Episcopiei se află contractul prin care dascălul Teodor Verescu se învoiește a fi profesor la acea școală, „rânduit dascăl din porunca P.S. stăpân Kirio Kir Gherasim episcop”. Din cuprinsul acestui contract se poate vedea că școala exista și mai înainte, la Biserica Sfinților Voievozi din Roman.

A urmat apariția Regulamentului Organic, ale cărui prevederi referitoare la învățământ făceau din școală o instituție permanentă în locul acțiunilor de binefacere și milă domnească. Una dintre dispoziții era aceea că dădea profesorului o „situație onorabilă de stat”. Conform articolului 420, se dispunea înființarea de școli primare de ambele sexe la Roman, Huși, Galați, Focșani și Botoșani.

La 1 octombrie 1832 a luat ființă, la Roman, **Școala primară de băieți nr. 1 „Grigore Al. Ghica Voievod”**, având patru clase, cu un efectiv de 60 de elevi, fii de târgoveți, negustori, căruțași, comercianți. Școala funcționa în două încăperi amenajate prin grija orașenilor, a statului și a Episcopiei, iar printre învățători s-au numărat Nicolae Nanu, Isidor Atanasiu, Constantin Grădinescu și alții.

În 1846 s-a înființat, la Roman, **Școala de catiheți** pe lângă biserica Sf. Gheorghe, condusă de preotul Dimitrie Matcaș – viitorul deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei; în 1859 ia ființă prima **Școală primară de fete**, iar în 1863 **Școala nr. 2 de fete**.

În 1861 a luat ființă și **Școala primară de băieți nr. 2 „Vasile Alecsandri”** (actuala **Școală nr. 1**), având ca directori, între alții, pe Ion Ștefănescu Românul (1878) și pe Ion Mavrichi (1885-1889). În 1868, tabloul instituțiilor școlare romășcane va fi completat de înființarea a **Școlii de băieți nr. 3**.

La 11 ianuarie 1862, George Radu Melidon întocmește un memoriu intitulat *Starea școlilor din Moldova*, în care face referiri la învățământul primar, școlile primare din orașe, învățământul secundar. De aici aflăm că, la 1862, Romanul figura cu două școli primare de băieți, **Școala nr. 1** și **Școala nr. 2**, cu un efectiv total de 286 de elevi, și o școală de fete, cu un efectiv de 80 de eleve.

Se consideră că primul așezământ școlar al comunității evreiești din Roman a fost întemeiat în 1817. Înaintea înființării unei școli regulate, la Roman exista, deja, o Talmud-Thora care a durat peste 200 de ani, cu întreruperi în timpurile grele pentru țară. La 1879 se înființează **Școala particulară evreiască** la Roman, prin silința lui D. Lustgarten. Banii necesari întreținerii școlii se colectau de la evrei. Programa de studii era apropiată de aceea a învățământului primar.

În 1893, Parlamentul votează legea învățământului primar a lui Take Ionescu, se introduce un amendament semnat de opt deputați (printre care și A. Delimarcu, deputat de Roman), amendament prin care copiii evrei erau excluși de la școlile primare ale statului. La 1 noiembrie 1893, comunitatea evreilor a înființat pentru copiii săi o școală primară de stat, care va purta numele de **Școala israelită** și va fi susținută din fondurile comunității.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea a început construirea a tot mai multe școli. Astfel, au luat ființă școlile din comunele învecinate (ce se află actualmente pe raza municipiului Roman): la Cotu-Vameș (1859), Cordon (1867), în 1888 în actualul cartier Nicolae Bălcescu, iar în 1891, la Horia.

Ca discipline se predau: religia, scrierea și citirea, gramatica, aritmetica, geometria, istoria, geografia, lucrul manual, catehismul, iar pentru școlile mixte româno-israelite, pe lângă obiectele predate în limba română figurau limbile ebraică și germană.

Documentele vremii arată dificultățile materiale cu care se confrunta învățământul de atunci. În registrele de corespondență școlară, precum și în cele de procese verbale, sunt consemnate și trimise la minister cereri în care se stipulează fonduri suplimentare pentru reparații, iluminat, procurarea de mobilier școlar, material didactic și combustibil.

Pe 26 martie 1867, Mihai Eminescu, revizor școlar pentru județele Vaslui și Iași, delegat să inspecteze **Școala de fete nr. 1** din Roman, raporta că aici se văd lipsurile materiale, precum și slaba organizare și pregătire metodică din școlile de atunci. Tot el menționa că frecvența era slabă și critica lipsurile semnalate în predarea gramaticii, la care „copilele știu numai unele definițiuni nu însă cunoștința vie și curată a părților cuvântului”, și că la clasa a II-a „citirea merge binișor, toate celelalte obiecte însă rău. La aritmetică nu sunt siguri în numerațiune și înmulțire”.

În domeniul învățământului mediu, la 1 septembrie 1858 s-a înființat, la Roman, **Seminarul Eparhial** (la conducerea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice aflându-se, în acea vreme, Dimitrie A. Cantacuzino, iar la Episcopie, locotenent de episcop, Nectarie Hermeziu). Seminarul a funcționat mai întâi în casele căminarului Gh. Petrovici, în mahalaua bisericii Sf. Nicolae, timp de trei ani. Apoi, economul Dimitrie Matcaș a plecat la Iași pentru alegerea profesorilor prin concurs, la 16 august 1858. Au fost desemnați ierodiacon Policarp Popescu, Georgian Sagiorescu și Nicolae Nică; ulterior, lista personalului s-a completat cu un casier ce îndeplinea și funcția de secretar al seminarului. Astfel că, la 1 septembrie 1858, s-a făcut „inaugurațiunea seminarului din Roman în prezența tuturor boierilor din oraș, a întregului cliros și a unui numeros popor”.

În anul școlar 1858-1859 au funcționat două clase, însumând 76 de elevi, pentru ca, în anul următor, să funcționeze trei clase cu un efectiv total de 96 de elevi. Până în 1860, „seminarul va totaliza 4 clase cu patru profesori, având ca obiecte de studiu Istoria Vechiului Testament, limbile latină, română și franceză, Caligrafia, Muzica vocală, Cântările bisericesti (pentru clasa a II-a), Catehismul creștin, Tipicul bisericesc, limbile latină, greacă, română și franceză, Istoria generală, Matematica, Istoria naturală, Desenul și Muzica (pentru clasa a III-a), Morala bisericască, Explicarea rânduieților bisericesti, limbile latină și română, Istoria mondială, Matematica și Introducerea în Sfânta Scriptură (pentru clasa a IV-a)”.

De la înființare și până în 1884, **Seminarul din Roman** nu a avut local propriu. În 1892, episcopul Melchisedec a cumpărat pentru seminar, împreună cu economul Ioan Ștefănescu, un local propriu. Clădirea va fi completată, în 1897, cu alte încăperi, după planurile arhitectului A. Orăscu.

La 30 septembrie 1872 a luat ființă **Gimnaziul din Roman**, ca rod al străduințelor locale. Deși Camera Legiuitoare votase întemeierea școlii la 22 ianuarie 1869, ministerul a răspuns în repetate rânduri nefavorabil cererilor locuitorilor orașului, motivul invocat fiind acela că nu erau prevăzute în buget fondurile. Discuțiile în legătură cu bugetul au continuat și la începutul anului 1872, când „sufletul școlii romășcane” – Costin Brăescu – a propus înființarea unui gimnaziu întreținut de comună. Tot el a întocmit un memoriu ce cuprindea o serie de propuneri printre care: numele gimnaziului să fie „Roman-Vodă”, deschiderea să fie la 30 septembrie, autoritatea comunală să numească deocamdată doi profesori. Propunerile au primit aviz favorabil la 20 octombrie 1872.

Din 1872 și până în 1891, gimnaziul „**Roman-Vodă**” a funcționat în localul în care mai târziu va fi Spitalul militar; la început cu o singură clasă și doi profesori – Gheorghe Pădure și Constantin Căpăcineanu. Între 1891 și 1899, cursurile s-au ținut în altă clădire, așezată vizavi de actuala construcție. În 1899, școala s-a mutat în clădirea în care funcționează și azi, inițial (timp de două decenii) ca gimnaziu, iar din 1919 ca liceu.

În timpul primului război mondial clădirea a fost rechiziționată pentru armată; din primăvară lecțiile s-au ținut în aer liber, iar mulți dintre profesori au fost mobilizați. Cu

toate aceste probleme, cursurile s-au desfășurat, totuși, iar din februarie 1917 s-a înființat chiar și clasa a VII-a. Dificultățile au continuat și în anul școlar 1917-1918, când locul a fost ocupat de comandamentul armatei ruse, cursurile desfășurându-se în turnul și chiliile Episcopiei. Abia după Tratatul de pace de la București (24 aprilie 1918) și demobilizarea armatei desfășurarea cursurilor a revenit la normal. În această perioadă au profesat oameni de marcă, printre care unii au jucat un rol de seamă în spiritualitatea românească: Calistrat Hogaș, Nicolae Apostol, Dimitrie Petrescu, Eugeniu Speranția.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea apare, la Roman, și **învățământul profesional**. În 1880 s-a înființat **Școala de meserii** – una dintre cele mai vechi școli profesionale din Moldova. În 1880, această școală a fost preluată de stat; pentru băieți exista un atelier de tâmplărie, iar fetele urmau un curs de croitorie; efectivul era de 30 de băieți și 20 de fete, îndrumați de patru maiștri bărbați și un maistru femeie. Tot în 1880, școala și-a lărgit profilul cu încă două secții: tinichigerie și strungărie, fiind, de asemenea, dotată și cu un internat. Cursurile teoretice erau predate de institutori, iar practica se executa sub supravegherea maiștrilor.

Dosarele școlii arată condițiile grele în care trăiau elevii interni, precum și regimul de muncă al acestora, școala având de executat o serie de comenzi de la particulari. Lucrările executate de elevi se bucurau de o deosebită apreciere, datorită calității lor. La finele stagiului de școlarizare, elevii primeau (în afara atestatului) o sumă de bani, pe care conducerea școlii o înmâna, de obicei, părinților elevilor.

În domeniul agricol, la 14 septembrie 1883, s-a înființat, din inițiativa marelui agronom Ion Ionescu de la Brad, **Școala practică de agricultură** de la Pâncești-Dragomirești, după numele moșiei satului. Din 1904, aceasta a devenit **Școală inferioară de agricultură**, până în anul 1913 primind elevii absolvenți a patru clase primare și având o durată a cursurilor de 3 ani, urmați de o practică de un an și jumătate. Din 1914, școala a devenit **Școală medie de agricultură**, fiind asimilată învățământului secundar. Începând cu anul 1928, a căpătat statutul de **Școală de agricultură**.

În 1888-1889, **Școala de Arte și meserii** a devenit **Școală profesională de gradul I**. După primul război mondial, școala a căpătat o semnificație sporită. În 1920 s-au alocat fonduri pentru un local nou, care a intrat în funcțiune de la 1 septembrie 1921. În 1926, școala era frecventată de 277 elevi, iar în 1930 de 295 elevi. Începând din 1929, **Școala de Arte și meserii** a devenit **Școală profesională de gradul II**, cu profil complex: tâmplărie, tinichigerie, cizmărie, lăcătușerie, rotărie, mobilă, sculptură, vopsitorie și tapiserie.

Devenită **Gimnaziu**, apoi **Liceu industrial de fete** după 1936, din 1946 a devenit **Școală medie profesională**, până la desființarea sa, în 1952.

Odată cu creșterea populației orașului a crescut și numărul elevilor și, implicit, au fost înființate noi școli. În 1919 se înființează **Școala Normală „Ion Creangă”** (a funcționat cu această titulatură până în 1939), iar la 15 septembrie 1921, **Școala primară de băieți nr. 4** (actuala **Școală nr. 3**), cu local propriu din 1925. S-au mai înființat, de asemenea, un „pension” de băieți, două pensioane de fete și o școală armenească.

Între 1921 și 1923, Maria Sturdza (fiica lui Ion Ghica) subvenționează construcția **Liceului de fete „Maria și Ecaterina Cantacuzino”**, înzestrându-l cu mobilier, astfel încât, la 1 octombrie 1923, liceul (care va primi numele donatoarei sale, alături de cel al fiicei acesteia – Ecaterina Cantacuzino) își deschide porțile.

În septembrie 1924 și-a început activitatea **Școala primară de fete nr. 3** (în același local cu **Școala de băieți nr. 4**).

În 1938, în oraș funcționau 12 unități școlare, în care erau cuprinși 3031 elevi, dispuși în 82 de clase, având 79 de cadre didactice.

Statisticile Enciclopediei României din perioada 1939-1940 au înregistrat, la rubrica știutorilor de carte, un procentaj de 69,3%. La fete procentajul înregistra 40,45%. Dintre aceștia, 70% urmaseră doar școala primară, 16% aveau și studii secundare, 9,6% urmaseră o școală profesională și doar 4% urmaseră școli superioare (dintre care 2,5% pe

cele universitare). La data întocmirii acestei statistici, învățământul orășenesc însemna un liceu de băieți („**Roman Vodă**”), un liceu de fete („**Maria Sturdza și Ecaterina Cantacuzino**”), urmate de 257, respectiv 276 de cursanți; la aceștia se adăugau 187 de elevi din învățământul particular. Există, de asemenea, un seminar teologic, un liceu comercial, un liceu industrial, o școală normală de băieți și o școală profesională de fete (din 1939, gimnaziul industrial de patru clase), **Școala Normală „Ion Creangă”**, **Gimnaziul comercial de băieți** (înființat în anul 1925, a devenit ulterior liceu). În 1929 s-a deschis și **Școala profesională de ucenici**, pe lângă Arsenalul Armatei. Mai exista și un pension, având regim de gimnaziu, ce era frecventat de un număr redus de elevi, absolvenți ai școlii primare de patru clase.

Prima grădiniță înființată la Roman datează de la 1 septembrie 1916, sub denumirea de **Grădinița de copii nr. 1 „Episcop Melchisedec”**. Grădinița și-a început activitatea cu un efectiv de 25 de copii. Episcopul Melchisedec Ștefănescu lăsase prin testament terenul, clădirea și celelalte bunuri care făceau parte din Fundația Melchisedec grădiniței care i-a purtat numele până la 1 septembrie 1939, când și-a schimbat denumirea în **Grădinița de copii cu orar prelungit nr. 2**.

În 1919, sub patronajul „Societății Ortodoxe a Femeilor Române” din Roman, a luat ființă cea de-a doua grădiniță, situată pe actuala stradă Dobrogeanu Gherea (grădinița avea o singură grupă).

În 1920 s-a înființat a treia grădiniță (actuala **Grădinița nr. 5**), de către comunitatea evreiască, cu un efectiv de 50 copii.

În următorii 20 de ani s-au înființat încă două astfel de instituții, astfel că numărul total al copiilor care beneficiau de această formă modernă de educație și instrucție se cifra la 245 în anul 1938.

Anii celui de-al doilea război mondial nu au însemnat un regres important al învățământului romășcan. În 1944 existau, în clasele I-IV și în ciclul complementar, 2411 elevi, dintre care 1376 în cartierele învecinate și comunele incluse ulterior în raza urbană, grupați în 77 de clase, conduse de 70 de cadre didactice. Cele două licee teoretice aveau un efectiv de 719 elevi, cuprinși în 28 de clase, cu 35 de cadre didactice. Învățământul profesional asigura instruirea a 550 de elevi (în 1942).

În anii de după război, învățământul a fost marcat de mari transformări. Au fost înființate noi școli, au fost dotate laboratoarele și anexele cu material de calitate superioară, a sporit numărul cadrelor didactice precum și nivelul acestora de pregătire profesională, majoritatea școlilor asigurându-și necesarul de personal cu profesori cu pregătire superioară, universitară.

Învățământul s-a confruntat și cu grave probleme, cum ar fi copierea tipului de școlarizare sovietic, ce a reprezentat, până în anul 1957, elementul cel mai nociv. Au fost treptat abandonate manualele și metodele de predare, s-a redus numărul anilor de studiu, liceul fiind transformat în așa-numitele „școli medii”, cu o durată de trei ani, întregul învățământ având, astfel, o durată de zece ani. De asemenea, învățământul cunoaște o intensă politizare, printr-o accentuată indoctrinare; științele sociale, literatura română, istoria și filosofia au avut cel mai mult de suferit, în locul lor apărând discipline precum *Istoria și Geografia URSS*, *Istoria PCUS*, iar predarea limbii și literaturii ruse a fost generalizată. **Seminarul Eparhial** a fost desființat, în locul său instalându-se o **Școală profesională agricolă**. **Școala de meserii** a fost desființată în 1952 și reorganizată ca **Școală profesională**. **Școala agricolă** a fost înlocuită de **Școala medie zootehnică**, desființată ulterior pentru a fi reînființată **Școala agricolă**; au apărut școli profesionale pe lângă marile întreprinderi ale orașului: IMS, Fabrica de zahăr.

Noua organizare s-a răsfrânt în chip malefic asupra calității învățământului și asupra accesului la instruire școlară: copiii celor considerați a fi făcut parte din rândul păturilor exploatatoare, ai celor implicați în activități politice, au fost sistematic îndepărtați, barați în ascensiunea școlară, fiind încurajați copiii din clasele sociale sărace. În ansamblu, accesul la instruire a fost înlesnit – situație ce se deduce din numărul mereu

sporit al absolvenților școlii medii de băieți (la cea de fete, situația era oarecum identică): 36+23 (fără frecvență) în 1951; 62+8 în 1952; 73+6 în 1953; 81+10 în 1954; 57+9 în 1955; 60+18 în 1956; 59+11 în 1957.

În 1958 a luat ființă **Școala de Muzică și Arte Plastice**, prin strădania pictorului Grigore Andreescu, instituție de învățământ artistic ce și-a desfășurat inițial activitatea în clădirea ce a aparținut familiei Celibidache, iar acum funcționează în cadrul **Școlii nr. 3**.

Din 1957, în urma unei reorganizări a învățământului, școala medie a revenit la durata de 11 ani, situație ce a durat până în 1965, când, în urma unei reforme, durata școlii generale a crescut la 8 ani, cărora li s-au adăugat patru ani de liceu; din anul 1968, după o nouă reformă a învățământului, durata școlii generale a crescut la 10 ani, liceul adăugând alți doi ani la această instruire. Aceste modificări s-au răsfrânt negativ asupra calității învățământului.

În 1971-1972, învățământul preșcolar era frecventat de 11 195 de copii. În clasele I-X învățau 8 139 elevi, iar în cele două licee teoretice erau 1 636 elevi. Pe lângă această rețea, în oraș mai funcționau două licee agricole (unul cu profil zootehnic, agricol și veterinar la Trifești, altul mecanic-agricol și contabil la Roman), un liceu de construcții (electromecanic pentru industria materialelor de construcții), trei școli profesionale (de materiale de construcții, IMR și MAIAA), un grup școlar sanitar (alcătuit dintr-o școală profesională și alta de specializare postliceală), precum și o seamă de unități școlare speciale: **Școala de muzică** (cu 350 de elevi), **Casa pionierilor** (cu 2 000 de elevi), **Casa de copii** (cu 210 elevi) și **Secția sportivă** de pe lângă **Liceul nr. 2** (cu 175 de elevi).

La 20 februarie 1989, potrivit statisticii întocmite de Secția de învățământ de pe lângă Consiliul Popular, existau 16 școli generale, dintre care patru erau în comunele suburbane Cordun, Horia, Cotu-Vameș și Pildești, un liceu teoretic – „Roman-Vodă” –, cinci licee industriale în Roman și unul agro-industrial în comuna Horia, o singură școală profesională. Elevii erau înscriși astfel: 14 378 elevi în școlile generale, 6 264 elevi în cele 7 licee (1 140 numai în Liceul „Roman-Vodă”), 352 de elevi în învățământul profesional. Numărul cadrelor didactice era de 738, raportat la 20 994 elevi. În cele 12 grădinițe (cu program normal sau prelungit) erau înscriși 3 000 de copii și profesau 153 de educatori. Astfel, populația școlară reprezenta mai mult de o cincime din populația localității (implicit, rezultă importanța acestui sector în viața municipiului).

Învățământul românesc are numeroase **deficiențe** în perioada actuală. Cunoașterea transmisă în învățământul românesc este prezentată mai ales ca produs. Se oferă produse cognitive finite, prefabricate, și se stimulează preponderent exercițiile și capacitățile reproductive ale elevilor. Cunoașterea ca proces a început a fi promovată „cu discreție” de unele cadre didactice, dar cu timiditate și fără vreo încurajare. Numai circa 10% din exercițiile cognitive propuse elevilor în toate manualele din învățământul obligatoriu au tangență cu viața practică. Elevii nu sunt învățați să lucreze la proiecte, să rezolve probleme de viață sau să descopere cum procedează adulții performanți pentru a aborda problemele lor. Sursele de învățare dominante sunt manualul și caietul de notițe. Ideea de surse alternative pentru învățare, de căutare și utilizare a surselor de cunoaștere încă este departe de a pătrunde efectiv în învățământul nostru. Cunoștințele disciplinare sunt insularizate, fără a se stimula punerea lor în relație. Toate acestea și probabil altele similare solicită o schimbare radicală a concepției cadrelor didactice despre cunoașterea propusă spre învățare elevilor. O nouă corelare a valorilor, cunoștințelor și aplicațiilor trebuie de îndată investigată, stabilită și promovată la nivelul acțiunii cadrelor didactice. Crearea unei societăți a învățării este puternic dependentă de un învățământ performant și eficient, care trebuie să-și creeze propriile instituții de susținere a calității în strânsă legătură cu interesele regionale și comunitare, economice, culturale și sociale, cu obiective și finalități clare.

- Valeria Andreiu, Mihaela Tanovici, *Colegiul Național Roman-Vodă – Trecut și prezent – 1872-2002*, Roman, 2002.
- M. Andone, L. Vasiliu, *Contribuții la istoria unui liceu centenar – Schiță monografică 1880-1980*, *Liceul Industrial nr. 3 Roman*, Roman, 1980.
- Gheorghe A. M. Ciobanu, *Istoria orașului Roman 1392-1992*, Roman, 1992.
- Idem, *Locul și spiritul – valori artistice din Roman*, Piatra Neamț, 1998.
- Gheorghe A. M. Ciobanu, Stețcu Gr. Nicolae, *Pagini din istoria Liceului Roman-Vodă (1872-1972)*, Roman, 1972.
- Silviu Dragomir, Alexandru Duțu, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII*, București, 2002.
- Eftimie, episcopul Romanului și Hușilor, *Episcopul Melchisedec Ștefănescu, viața și înfăptuirile sale*, Roman, 1982.
- A. Eliezer, *Pincașul comunității evreiești din Roman*, în „Revista culturii mozaic”, nr. 60-62, 1963.
- Chr. Goliov, *Armenii ca întemeietori de orașe în partea de răsărit a Europei*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, X, 1909.
- Eugenia Greceanu, *La structure medievale de la ville de Roman*, în „Revue roumaine d'histoire”, XV, nr. 1, 1972.
- Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, Roman, 1984.
- Ileana Marina Sabados, *Catedrala Episcopiei Romanului*, Roman, 1990.
- N. Gr. Stețcu, *Oameni și fapte din trecutul Romanului*, în „Școala Nouă”, 1968-1971.
- Gheorghe Zaharescu, *Biserica Sf. Nicolae din Roman*, Roman, 1933.

